

А.А. Дубініна, д-р техн. наук, проф. (*ХДУХТ, Харків*)

Т.М. Летуґа, канд. техн. наук, проф. (*ХДУХТ, Харків*)

Г.А. Селютіна, канд. техн. наук, проф. (*ХДУХТ, Харків*)

ЩОДО ПРОБЛЕМ ТА ПЕРСПЕКТИВ РОЗВИТКУ ТОВАРОЗНАВСТВА

На шляху розвитку товарознавства в нашій країні сьогодні постають дві основні проблеми.

Перша – це державна політика щодо контролю якості товарів. Майже згорнуто діяльність «Управління у справах захисту прав споживачів», «Держспоживстандарту України», відмінено обов'язкову сертифікацію продукції, накладено мораторій на перевірку безпеки. В результаті цих заходів сьогодні на ринку України 50% продукції є фальсифікованою (дані Державної служби України з питань безпечності харчових продуктів та захисту споживачів).

Держпродспоживслужба може здійснювати перевірку у двох випадках – за скаргою споживача або якщо перевірку ініціює сам виробник. Кожного дня у країні з'являються нові виробники-одноденки, які прийшли на ринок, продали яку-небудь партію товару, заробили гроші і пішли. Поширення такої продукції на внутрішньому ринку стає все більш загрозливим для здоров'я і життя населення України.

Друга проблема. У 2008 році Україна вступила в СОТ, що потребує проведення політики, спрямованої на підвищення якості товарів та звернення уваги до стандартів ЄС та міжнародних стандартів. А для цього потрібні фахівці з товарознавства. Саме професійні товарознавці-експерти здатні вирішити завдання, поставлені перед українським суспільством згідно Угоди про асоціацію між Україною та Європейським Союзом, яку було підписано 21 березня 2014 року.

Але на цьому шляху є проблема. Вона пов'язана з реформою у вищій школі. Перегляд спеціальностей привів до того, що підготовку товарознавців-експертів знищено у тому вигляді, як це потрібно для держави. І це друга і дуже руйнівна проблема не тільки для підготовки фахівців з контролю якості та безпечності продукції, а і для розвитку наукового товарознавства. Наукова спеціальність з товарознавства на сьогоднішній день взагалі відсутня.

Але сучасне товарознавство – це одне з головних знань, на якому будується вся торгівля. У сучасному світі об'єктом товарознавства є не лише споживчі товари, але й:

- продукція виробничо-технічного призначення (сировина, матеріали і комплектуючі вироби);
- процеси виявлення потреб у товарах, їх розробки, закупівель, виробництва, контролю якості, руху товару (пакування, маркування, транспортування, зберігання, реалізації), експлуатації (використання) і утилізації;
- різні види послуг (включаючи інформаційні);
- системи менеджменту, що забезпечують якість і безпеку продукції, гігієну праці, охорону навколишнього середовища;
- технічні нормативно-правові акти в галузі технічного регулювання і методів випробувань.

Нинішня лінійна модель: «добувати – виробляти – споживати – ліквідувати» вже не може задовольнити сучасний світ, оскільки немає ресурсів на обслуговування цієї моделі. Це модель «кінця життя».

Сучасне суспільство потребує перехід на циклічну модель: «добувати – виробляти – споживати – переробляти». У даний час при виробництві товарів використовується всього 25–30% сировинних ресурсів, а інше йде у відходи.

2 липня 2014 року Європейська комісія оголосила програму «На шляху до кругової економіки: нульова програма відходів для Європи», в якій викладені основні принципи, а також охарактеризована важливість циклічної (кругової) економіки для стійкого економічного зростання.

У зв'язку з цим життєвий цикл товару в майбутньому буде видозмінено. Етап «ліквідувати» буде змінено на «повторне використання» або на «перетворення побічного продукту однієї галузі в сировину для іншої галузі». Отримані продукти будуть мати назву «стійкий продукт». Все це викличе новий виток в розвитку товарознавства, яке буде відігравати важливу роль у вирішенні таких видів діяльності, як:

- розвиток екологічно чистих та стійких продуктів;
- визначення стійких продуктів з використанням показників, заснованих на життєвому циклі;
- відбір продуктів у категорії стійких закупок.

Усе це свідчить про те, що в сучасному світі є перспективи розвитку науки «Товарознавство». У різних країнах ця наука називається по-різному. Але мета єдина – підготовка фахівців з контролю якості та безпечності товарів. Підготовці цих фахівців у

всьому світі приділяється велика увага і прирівнюється до підготовки медиків.

На ринку праці у всьому світі ці фахівці користуються попитом. Так, в FDA (США) працюють 9000 спеціалістів з контролю харчових продуктів у 40 науково-дослідних лабораторіях, які контролюють 95000 підприємств у 157 містах США. У Франції контролем якості та безпеки товарів займаються 3 організації: Генеральне управління з питань продовольства, Французьке агентство санітарної безпеки продуктів харчування (ФА СБПХ), Генеральне управління з питань споживання, конкуренції та боротьби з шахрайством. Лише в підпорядкуванні ФА СБПХ знаходиться 12 лабораторій загальнонаціонального значення та ще 100 – в кожному департаменті країни, в яких працює більше 8000 спеціалістів товарознавчого профілю.

Таких прикладів можна наводити багато і в Німеччині, і в Ізраїлі, і в інших розвинених країнах світу. Кожне велике виробниче та торговельне підприємство потребує фахівців у сфері якості. Більше того, країни, які поставили на перше місце якість своїх товарів, стали світовими лідерами в економіці.

У зв'язку з вищесказаним потрібно об'єднуватися всім товарознавцям України на шляху наведення ладу в підготовці фахівців з товарознавства. А для цього необхідно виділити спеціальність для їх підготовки в окрему, тому що жодна інша спеціальність не охоплює коло питань, пов'язаних із контролем якості та безпеки товарів.

Товарознавцями-науковцями було зроблено багато доброго та корисного для підготовки фахівців з контролю якості та безпеки товарів. Цей досвід потрібно поставити за основу, а виклики сучасності необхідно вивчати і відбирати те, що працюватиме на якість підготовки фахівців.